

דבר

ביטאון התאחדות עולי יוגוסלביה לשעבר בישראל

אפריל 2010

מספר 2

שנה 58

מילאן פוגל דבר העורך.

בפתח דברי, ברצוני להודות על הברכות הרבות שקיבלנו לרגל הוצאת הגיליון החדש של "גשר" – "MOST", במתכונתו החדשה. ככלל גם אנו לא חפים מטעויות, אך אלה אותרו וטופלו כבר בגיליון זה. חשוב לנו שהתוכן, כמו גם הצד האסטטי, ימצאו חן בעיניכם ועל כך אנו שוקדים. הנהגת ההתאחדות עובדת במלא המרץ. הם מוכיחים לנו, שלא טעינו בבחירה שבחרנו בהם להוביל את ההתאחדות.

יו"ר ההתאחדות, משה בן-שחר ביחד עם הגב' מרים אביעזר נרתמו להוביל פרויקטים חדשים. הם מסיימים מיזמים קודמים ומגישים בקשות לתמיכה בפרויקטים חדשים.

הגב' מירי דרמן ביחד עם הגב' לילי פפו ארגנו סידרה חדשה של הרצאות ותערוכות חדשות של אמנים עולים חדשים, יוצאי ארצות יוגוסלביה לשעבר. טרם הספקנו לארגן פעילויות בכל רחבי הארץ, אך עם הזמן נרחיב את פעילויותינו לאזורים נוספים.

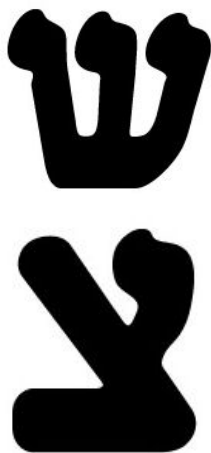
חברי ההתאחדות אוהבים במיוחד לטייל יחדיו. מאחר ואנו ארגון ללא מטרות רווח, מחיר הטיול מכסה את ההוצאות הבסיסיות דהיינו: אוטובוסים, דמי כניסה לאתרים ומדריך-במידת הצורך. לכן אנו מבקשים מהחברים לענות במהירות לפרסומים שלנו על פעילויות מתוכננות ולהודיע בהקדם אם רצונכם להשתתף באירועים בכלל ובטיולים בפרט.

במידה ומספר המאשרים לא יצדיק כלכלית קיומו של טיול, נאלץ לבדוק אפשרות אחרת, קיום טיול בכלי רכב פרטיים. לצערנו טיול בדרך זו, של כלי רכב פרטיים, לא יאפשר השתתפות של כל המעוניינים לצאת לטיול.

בועז גבעון.

האם ידעת!?

חברים יקרים, בעלון זה ובעלונים הבאים אפרסם סידרה של מאמרים קצרים המחברים את יוגוסלביה לשעבר עם היהדות ו/או לישראל, בנושאים שהם מעבר לפוליטיקה ותרבות גרידא. להלן המאמר הראשון:

הידעת, שהאותיות "ש" ו- "צ" באלפבית הקירילי מוצאם מהאותיות העבריות? הקירילית, היא כתב שהתפתח באזור הסלאבים הדרומיים (סרביה, בוסניה, בולגריה ומקדוניה), בסוף המאה ה-10, מהכתב הגלגולי. הכתב הגלגולי נוצר ע"י שני אחים, שליחים ביזנטיים מיוון, קיריל ומטודיוס. הם היו ידועים כ"שליחי הסלאבים". ביודעם את השפה הם קבעו לעצמם, כמטרה, להעביר את כולם לדת הנוצרית, ולתרגם את התנ"ך לשפות הסלאביות. לשם כך המציאו את הכתב הגלגולי (האות הרביעית "ג" בכתב זה, פרושה "אוסף של קולות"). הכתב היה מבוסס בעיקר על הכתב היווני, אך משום שבשפה היוונית אין "ש" ו- "צ", הם השתמשו באותיות הדפוס העבריות.

ממשיכיו של קיריל, כמו נחום הקדוש (בדרום אגם אוכריד, במקדוניה), שינו בסוף המאה העשירית את הגלגולית, שהייתה מסורבלת, אך נשארה בשימוש עוד כמה מאות שנים אצל הסלאבים הצפוניים (מורביה וקרואטיה), לכתב פשוט יותר וקל לכתובה וקראו לו על שמו של קיריל (שהפך בינתיים לקדוש). הכתב הקירילי

איפשר תרגום קל, מהיר וברור יותר של התנ"ך. בסוף המאה ה-11 נחתמו במקדוניה כל ספרי הקודש של הדת האורטודוקסית סלאבית בשפה הקירילית שנקראת "הסלאבית העתיקה" והיא בשימוש של המקדונים, הסרבים (במובן הרחב) הבולגרים והרוסים. הקירילית עברה עד היום שתי רפורמות:

אחת ע"י הקיסר פטאר הגדול ברוסיה של המאה ה-17 והוא הבסיס לכתב הרוסי והבולגרי דהיום והשנייה ע"י ווק קארג'יץ' באמצע המאה ה-19 שהפך את הקירילית הסרבית ליחידה בעולם שניתן להגדירה "קרא ככתוב וכתוב כפי שאתה מדבר".

קונצרט של נגן הגיטרה, מר קרשמיר בדק (Krešimir Bedek). ביום חמישי ה-14 לינואר, התכנסו ב"בית ביחד" בתל אביב, להאזין לקונצרט של נגן הגיטרה המפורסם, מר קרשמיר בדק, מקרואטיה. מר בדק הוא אחד הגיטריסטים הבולטים ביותר של הדור החדש. הוא נולד בשנת 1981 בזאגרב, שם הוא התחיל לנגן בגיטרה בגיל שש. הוא סיים את האקדמיה למוסיקה של זאגרב בכתתו של דארקו פטרינאק והשלים את לימודיו אצל זוראן דוקיץ' הידוע, בקונסרבטוריון של המלך, בהאג שהולנד, שם הוא זכה לתואר שני. מר בדק זכה בשלושה פרסים בתחרות הבינלאומית בברצלונה שנערכה בין ה-9 - 2 בנובמבר 2008, הוא זכה בפרס הראשון בתחרות כשמולו התחרו טובי הגיטריסטים של ספרד, צרפת, גרמניה, צ'ילה, קולומביה, מקסיקו ועוד.

מר קרשמיר בדק נגן מספר קטעי מוסיקה וקינח ביצירה המדהימה של המלחינה הצעירה, העולה החדשה הגב' איוונה קיש, שגם נכחה באולם. מחיאות הכפיים החזירו את מר בדק להדרנים נוספים והקהל מאן להפסיק!

יהודה וויקו שטרק.

מידע על שרותי קהל שונים במוסד "יד ושם" ירושלים.

1) המוזיאון פתוח מדי יום החל משעה 9:00 בבוקר ועד 17:00 אחרי צהריים וביום חמישי עד השעה 20:00 בערב. ביום שישי מ 9:00 עד 14:00 בצהריים - הכניסה חופשית (בשבת המוזיאון סגור).

2) סיורים מודרכים מתקיימים מדי יום, בשעה 11:00 בשתי קבוצות האחת באנגלית והשנייה בעברית. עלות הסיורים המודרכים 30 ש"ח לנפש.

3) קיימת אפשרות של השכרת מכשיר להדרכה מוקלטת למבקרים בודדים בשש שפות כדלקמן: עברית, אנגלית, גרמנית, צרפתית, ספרדית ורוסית. דמי השכרה הם 20 ש"ח לנפש.

4) בעמדת המודעין (באולם הכניסה) יכול כל מבקר לקבל מידע מלא והדרכה הדרושה לסיור עצמאי, ולנוחיותו יכול לרכוש מפת סיור באתר, באחת מתשע השפות, תמורת 10 ש"ח. לפניות בטלפון לקבלת מידע מכל סוג שהוא אפשר לפנות למספר 02-6443565.

5) הארכיון והספריה באולם הקריאה נותנים שרות מלא ויעוץ מקצועי לכל פונה שברצונו להעמיק בחיפושו אחרי גורל משפחתו שנספתה. כמו כן קיים כאן מאגר ספרים להשאלה בנושא השואה ותולדותיה. שעות הפעילות הם מ 9:30 ועד 16:00 אחרי צהריים. למידע טלפוני אפשר לפנות לטל. 02 - 6443712 או 02 - 6443402.

6) היכל השמות - הוא מאגר שמות הנספים בשואה. הצוות בהיכל השמות נותן מידע והדרכה במילואי הטפסים לכל פונה אשר חפץ להוסיף שמות של מי ממשפחתו שנספה בשואה - תוך בירור ממוחשב באם שמותיהם אולי כבר רשומים. למידע טלפוני בנושא אפשר לפנות למס. 02 - 6443580 כל יום, מלבד ביום שבת, משעה 9:00 בבוקר ועד 16:00 אחרי הצהריים.

7) אגף העדויות - אוסף עדויות אישיות של אנשים ששרדו את השואה ומוכנים מרצונם החופשי למסור עדות מצולמת למען הדורות הבאים שיזכרו ולא ישכחו. לצרכי תאום אפשר לפנות אישית או בטלפון 02 - 6443753 כל יום חוץ מיום שישי ושבט.

הערה: המעונינים במידע בסרבו קרואטית או עברית יכולים לפנות לוויקו יהודה שטרק בטל' נייד 050 - 3016330.

מילון לאדינו-עברי/עברי-לאדינו
לראשונה בישראל יצא מילון מלא ועשיר לאדינו-עברי/עברי-לאדינו. המילון נכתב ע"י חושפת שורשי תרבות יהדות ספרד, הגב' מתילדה כהן-סראנו. המחברת הקדישה את חייה לתרבות הלאדינו וכתיבת המילון היא גולת הכותרת של מפעל חייה, כפי שכותב, בהקדמה למילון, הנשיא החמישי של מדינת ישראל מר יצחק נבון. המילון מכיל כ 50 אלף ערכים וכולל את הלאדינו של האתמול ושל המחר-העולם החדש. המילון גם מכיל ביטויים ופתגמים מתורגמים "שנשמעים יותר טוב בלאדינו".

האשה הספרדיה – רופאה עממית.

ביום רביעי ה-27/01/10 הרצה לנו, ד"ר אליעזר פאפו, הרצאה מאלפת בנושא "לחשי וטקסי ריפוי של נשים יהודיות-ספרדיות מבוסניה". הרפואה העממית מתמקדת במניעה או בריפוי השפעתם של שלושה גורמים מזיקים: עין הרע, כישוף ושדים. ד"ר אליעזר פאפו ציין שברוב החברות הבלקניות המסורתיות, כולל את היהודית-הספרדית, התקיימו שתי מסורות ריפוי עממיות מקבילות: גברית ונשית. לעיתים קרובות שתי מסורות אלה מתכתבות ומקיימות דיאלוג, אך עדיין הן משקפות את חלוקת התפקידים וההון התרבותי בין המגדרים, שאפיינה את החברה המסורתית. אחד ההבדלים הבולטים בין שתי מסורות אלו הוא יחסן לשדים שיש לסלקם (אותם או את השפעתם) מגופו של המטופל. בעוד המסורת הגברית דוגלת בקונפונטציה והפעלת סמכות (בשם ה' וכו' ובכוח השם המפורש וכו' ובכוח כך וכך וכך אני פוקד עליך לעזוב את גופו של פלוני בן אלמוני מבלי להזיק לו וכו'), הרפואה הנשית מעדיפה את "רוח הסולחה". מרפאות עממיות משחדות את השדים ומשדלות אותם לעזוב את גופו ואת קרבתו של המטופל מבלי להזיק לו. אספקט מעניין נוסף שהודגש בהרצאה הוא הדמיון הרב בין שיטות ריפוי של נשים יהודיות ספרדיות לאלו של שכנותיהן הנוצריות-אורתודוקסיות והמוסלמיות באימפריה העות'מאנית מצד אחד ולשיטות הנהוגות בקרב נשים קתוליות בספרד (ארץ המוצא של הקבוצה). כשמשימת סילוק הרעה הפוגעת נתפסה כקשה במיוחד, הטקס והלחש המלווה אותו מבטאים מודעות זו – כי הרעה אינה "נזרקת" מיד לעמקי הים – אלא "זוכה" לטיפול הדרגתי: מהגוף למפתן הבית, משם למדרגות, משם לרחוב – ורק מהרחוב לעמקי הים. ד"ר פאפו הדגיש בהרצאתו גם שהרפואה העממית היהודית-הספרדית הקלאסית היא תמיד אלמנה או גרושה, שכן נשים נשואות אינן מיועדות לצאת מביתן אלא לטפח ולנהל אותו, בעוד שהאלמנה והגרושה משוחררת ממטלות אלה, מה עוד שהעיסוק הריפוי עזר לפרנסתן. ההרצאה לוותה במצגת בה הוצגו דמויותיהן של מספר רופאות עממיות יהודיות-ספרדיות מבוסניה וגם קטעי תפילה ולחש שנהגו להשתמש בהן למקרים שונים. ההרצאה התנהלה בשפה הסרבית-קרואטית וד"ר פאפו תיבל אותה, כרגיל, בקורטוב של הומר מבית מדרשו. כולנו נהנינו מאוד ואנו מצפים לשמוע הרצאות נוספות שלו.

משה בן-שחר.

Šarganska Osmica – השמיניה השרגנית

באחד העלונים הקודמים כתבתי אודות הטיול המשפחתי שלנו לסרבית. את הטיול ערכנו ביולי-אוגוסט 2005. בטיול הזדמן לנו לחוות את החוויה ולהנות מאחת האטרקציות התיירותיות היפות, נסיעה ברכבת (שמשתת עתה רק כאטרקציה לתיירים) ונקראת השמיניה השרגנית.

אחד ממסלולי הרכבת היפים ביותר בעולם עבר, עד שנת 1974, דרך מוקרה גורה (MOKRA GORA) רכבת הפסים הצרים, שרוחבם 76 ס"מ בלבד, חיברה את בלגראד לסרייבו ולמעשה חיברה את מוקרה גורה לעולם. קטר הקיטור עשה את דרכו בנופים מרהיבים בין שרגן (SARGAN) למוקרה גורה. מסלול הרכבת עוצב, באופן יחודי בעולם, בדמות הספרה 8 (שמונה) שבעזרתו ובעזרת גשרים ומנהרות,

הצליחה הרכבת להתגבר על הפרש הגובה של 300 מטר בין מוקרה גורה לשרגן ולכן הרכבת גם נקראת – השמיניה השרגנית (SARGANSKA OSMICA).

בנסיעה לאורך כ 13.5 ק"מ, כשהפסים מעוצבים רוב הזמן במבנה של הספרה שמונה, וכשחוצים חמישה גשרים ועשרים מנהרות (אורכה של המנהרה הארוכה ביותר במסלול הנסיעה כ 1667 מטר), כמעט בלתי אפשרי להבין לאיזה כיוון נוסעים.

השמיניה השרגנית הופעלה שוב, לאחרונה, כאטרקציה תיירותית המעניקה שילוב נהדר של טבע עם רכבת, ותחנות רכבת, שעוצבו בצורתם המקורית והעתיקה מהשנים 1925-1921.

למירוסלבה ומילן מרדיאנוב (Miroslava & Milan Mrdjanov)

ברוכים הבאים עם עלייתכם ארצה. קליטה מהירה וקלה!

מאחלים

מירי דרמן ולילי פפו- ועדת עולים חדשים

וכל חברי ההתאחדות

משה טסטה

להלן מכתב תגובה לפרסום של מר חיים אלבוחר שפורסם בעלון הקודם.

עמותת דור ההמשך ליהודי מקדוניה

רחוב המשוררת 10/3 ירושלים

טל/פקס 6523971-02

יום ראשון 14 פברואר 2010

מר משה בן-שחר

יו"ר התאחדות עולי יוגוסלביה

רחוב אלנבי 108

ת.ד. 2705

תל אביב

נכבדי

לרשימתו של מר חיים אל בוחר, בגיליון גשר 1, אני מבקש להגיב..

יש לקדם בברכה את הדור הצעיר המעוניין לחקור את שורשי המשפחה. לצערי נפלו מספר אי-

דיוקים ברשימה וחשוב לתקנם.

במכתבי למר חיים אל בוחר, מיום 28.10.09, צינתי שבביקורי לפני מספר שנים במקדוניה, כאורח

ממשלת מקדוניה, לא נתקלנו במבנה המציין את מקום בית הכנסת בביטולה.

בית הכנסת ק"ק פורטוגל, בביטולה, נהרס ועלה באש במלחמת העולם הראשונה, בידי צבא

בולגרי שהפגז את העיר בארטילריה.. בית הכנסת ק"ק ארגון נהרס, במלחמת בעולם השנייה,

אף הוא עד היסוד בידי הכבושים הבולגרים והגרמנים. לאחר השחרור סולקו שרידי בית הכנסת

לשם פריסת דרך חדשה.

בית הכנסת "עוזר דלים" לאחר הפגזתו במלחמת העולם הראשונה, הבניין נהרס כליל במלחמת

העולם השנייה.

שער בית הקברות היהודי, משנת 1497, שופץ בשנת 1998 ע"י הרשויות בביטולה. מצד אחד

לכניסה הוקם מוזיאון לתולדות יהודי ביטולה (מונסטיר) ומצד שני מוזיאון על שואת יהודי ביטולה.

נכון שמצב המצבות רעוע. השער הוקם כדי למנוע מבוזזי מצבות להיכנס וכניסת עדרי צאן. במרכז העיר, ביטולה, הוקמו על-ידי השלטונות שתי אנדרטאות. אחת לזכר ששת המיליונים, והשנה לזכר אסתר עובדיה – מארה גיבורה לאומית של עמי יוגוסלביה. בכל שנה ב-11.3 מתקיים ברחבת האנדרטאות טקס אזכרה לציון היום בו נלקחו יהודי ביטולה (מונסטיר) לטרבלינקה. בטקס משתתפים רבים מתושבי העיר, אנשי שלטון, אנשי כמורה, לצערי מספר מועט של יהודים מערים אחרות לטקס.

מדי שנה בשנה היה טיטו משתתף באזכרה ומניח זר לרגלי האנדרטה של אסתר עובדיה. אין לי התנגדות ש"יד-ושם" יסיע לחיים אלבוחר אבל חשוב לציון את העובדות לאשורן.

להלן הספרות על יהדות ביטולה:

1. עיר ושמה מונסטיר – אורי אורן – הוצאת "נאור" -1972
2. פתגמים, מימרות וספורים של היהודים הספרדים במקדוניה – ז'אמילה קולונומוס – הוצאה לאור בידי איגוד קהילות ישראל ביוגוסלביה – 1978.
3. גאות ושבר – ג'ני לבל – בהוצאת מורשת - 1986
4. השמדה והישרדות בבולגריה המאוחדת – ניר ברוך – 2003 – בהוצאת העמותה לחקר הקהילות היהודיות בבלקן ולהנצחתן.
5. קהילת מונסטיר (ביטולה) מקדוניה – שלמה אלבוחר – 2005.

בהזדמנות זו ברכות על פרסום העלון שבו מובאים דברים בעברית..

בברכה

משה טסטה

מסע השורשים של הגר משה-פרידלנדר.

כשהתחלתי את עבודת השורשים שלי היה לי נייר חלק וריק ודף מידע מ"יד ושם" שנכתב ע"י מר אלי שלזינגר. כל המשפחה נרצחה בשואה, רוב המסמכים הושמדו והזיכרונות דהו. בוינקובצי חלק גדול של המסמכים נשרף בשנת 1991. בזמן המלחמה בין סרביה לקרואטיה נשרפה שם גם הספרייה שבה היו רוב המסמכים על הקהילה היהודית ובכללם גם על משפחת פרידלנדר. באוסייק נשרף בית הכנסת ובו מסמכים על יהודי הסביבה ובקושי נותרו ארבעה קלסרים. עבודת השורשים דרשה הרבה התמדה, איסוף נתונים מארכיונים, מספרים ותמונות ועיתונים. חיפשתי אנשים שהכירו את המשפחה לקחנו מתורגמנית שתרגמה את המסמכים מהשפה הקרואטית.

איסוף ותיעוד עדויות הניצולים היו לי חשובים במיוחד שכן הם כבר אנשים מבוגרים, הזיכרון מעט עמום ובחלק מהמקרים נאלצתי להסתפק בעדות ילדיהם.

אימי, עינה, הייתה מחוברת לרגש. כאבה את כאבם של החלשים ולימדה אותנו שאין אנו חיים רק עבורנו, אלא עלינו לעשות גם לזולת. אמא שמרה על צניעות, אדיבות וסובלנות למרות הזמנים הקשים תמיד ראתה את חצי הכוס המלאה.

מעולם לא ישבתי עם אימי ולא דיברנו על משפחתה ועל מה שזכור לה מהשואה, על חייה בזאגרב לאחר המלחמה, על עלייתה ארצה. לא סיפרה על קרובי משפחה, לא סיפרה איך הכירה את אבינו, אביגדור, ואיך נישאו?

כשהתחלתי את מסע השורשים שלי, היו מספר אנשים ושמות שזכרתי מילדותי השמחה. מהם קיבלתי אינפורמציה וליקטתי נתונים שהתאספו לידי תמונה.

אימי, עינה, נולדה בוינקובצי ב 5/3/1940. בשנת 1941 נשלחו רוב יהודי וינקובצי למחנות ולא חזרו יותר. הוריה של אימי, רוזה ומירקו פרידלנדר, העדיפו למסור את אימי, תמורת תשלום, למשפחה מקומית, עד שיחזרו. כמעט מיד לאחר מכן, הם נלקחו ליאסנובץ ושם נרצחו, באכזריות רבה, ע"י האוסטטים, יימח שמם. איתם נרצחו גם יתר בני המשפחה.

אימי, עינה, מצאה את עצמה במשמרת אצל משפחה חצי גויה ולצערי גם הם הועברו למחנה גקובוב. במחנה חלתה עינה והועברה יחד עם 52 ילדים לבית חולים באוסייק. עם החלמתם היו הילדים אמורים לחזור למחנה גקובוב. רופא יהודי בבית החולים דאג להעביר חלק מהילדים למשפחות או למנזר וכך להציל את חייהם. כך, כמעט בוודאות הועברה אימי למנזר באוסייק, והיא רק בת ארבע.

בתום המלחמה נודע ללאורה, דודתה של אימי, כי אימי מוחזקת במנזר באוסייק והיא ניסתה לקחתה משם אך אימי, שאבדה את אמונתה באנשים ולא זיהתה את דודתה, לא הסכימה ללכת איתה.

מר ארמין בורוביץ, מלאך שעזר למשפחות יהודיות למצוא את ילדיהם, חטף את אימי מהמנזר והעבירה לדודתה. אימי, לכשהגיעה לדודתה לאורה בזאגרב, הייתה פצועה, שיער שרוף ובתת משקל ומפוחדת. לאורה וארנולד בעלה דאגו להחלמתה, לבריאותה, להשכלתה ולכל מחסורה. ב 4/6/1951 עלו ארצה, לאורה ארנולד ואימי באוניה גלילה, כי חשבו שפה המקום הבטוח לגדל את הילדה. הם הגיעו לשער מנשה ליד חדרה ומשם עברו למעברה בשער הקריה שלייד חיפה. אבי, אביגדור, שחי בקיבוץ החותרים, פגש את אימי, בפעם הראשונה, כשהיא הופיעה בריקוד בלט בבריכת הפועל בארלזורוב בחיפה והתאהב בה מיד! דרכם הצטלבה שוב כשאימי קבעה עם מורתה, שרה, גם היא מקיבוץ החותרים לבוא אליה בכדי להעמיק וללמוד. ב 12/9/1956 התחתנו והיא רק בת 16.

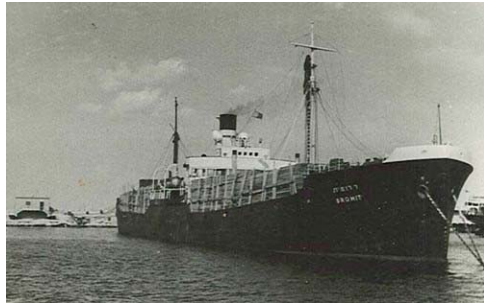
שישה ילדים נולדו להם. לימים עברו להתגורר בנהריה. המעבר עשה לנו רק טוב! המצב הכלכלי השתפר וציפינו לימים טובים שיגיעו, אך הגורל הכה ומחלת הסרטן התגלתה אצל אימי. כשנה וחצי סבלה, מצבה הבריאותי התדרדר עד שהחזירה נשמתה לבורא ב 9/11/1979 מותירה שישה ילדים ובעל שבור מכאב.

עבודת השורשים נתנה לי להרגיש כאילו שפגשתי את משפחתי מהעבר והכרתי אותם באופן אישי. למדתי שיש לשמור על הקשרים, כפי שהורי היו רוצים. אני גם מרגישה שיש לתעד את סיפורם של רבים מהניצולים בכדי שאנו, בני דור ההמשך, לא נשכח ונפיק את הלקחים המתאימים.

תודתי נתונה לכל האנשים הנחמדים והנהדרים שעזרו לי בהשגת המידע ושיתפו אותי בסיפוריהם האישיים, אז במלחמה וכיום. תודה מיוחדת לבני משפחתי שעזרו לי לשרוד את התקופה ולהיצמד למציאות ולכתיבת האמת על משפחתי.

מתוך אתר האינטרנט www.palyam.org/English/ArmsShips/hf_Dorit

הסיפור של דורית (קפאלוס)

בתחילת האביב של 1948 נודע לזרועות ארגון הרכש על מקור אפשרי, חדש, של עודפי צבא בהוואי. הרמן (האנק) גרינשפון, סוכן עם רקע צבאי כמפקד פלוגה במלחמת העולם השנייה, בכוחותיו של גנרל פאטון, נשלח להוואי, שם הוא ארגן משלוח גדול של מנועי מטוסים ומקלעים כבדים, גנובים. המשלוח נשלח לקליפורניה. האנק הצליח להבריח מלוס אנג'לס את המקלעים לאקפולקו שבמקסיקו, בעוד שה FBI הצליח לשים את ידו ולתפוס את מנועי המטוסים.

במקביל, עסקת נשק גדולה עם ממשלת מקסיקו, התחילה לרקום עור וגידים. העיסקה כללה תותחים קלים וכמות גדולה של תחמושת. המו"מ התנהל בכבודות, בחלקו בגלל שהעסקה נחשפה ע"י העיתונות והלחץ שהפעילה, בעקבות כך, הקהילה הערבית-הסורית במקסיקו לבטל את העסקה.

טדי קולק (מי שהיה לימים ראש עיריית ירושלים), המתאם הראשי של ארגון הרכש בארה"ב, פנה לגרינשפון וביקש ממנו לפקח על עסקת הרכש במקסיקו. גרינשפון סיפק לשלטונות מקסיקו "כיסוי משפטי" לעסקה בעזרת מסמך מזויף המציין שהנשק מיועד לצבא סין ולאחר שאל שווימר (דמות מרכזית בארגון הרכש, שעלה אחר כך לישראל, הקים וניהל במשך שנים את התעשייה האווירית) שילם סכומי כסף אדירים לבכירי הממשל המקסיקאי, העסקה הושלמה ויצאה לדרך. הנשק נשלח לנמל טאמפיקו במקסיקו והמתין למשלוח לארץ. האוניה שיועדה למשלוח הייתה אוניית מטען ישנה שנקראה קפאלוס ונשאה דגל פנמי. האוניה נרכשה באפריל 1948 ע"י אלי שליט שגם היה בין בכירי ארגון הרכש בארה"ב.

מאחר והאוניה הייתה אמורה להפליג ממקסיקו, היא קיבלה את השם העברי "דרומית". כך גם נקראה אחר כך כשהצטרפה לצי הסוחר הישראלי.

לקברניט של האוניה מונה יהודי אמריקאי בשם אדולף אוקו. חמישה יהודים מתנדבים הצטרפו לצוות הספינה (שניים מהם, אריה קסלמן ז"ל וג'ק רוטמן ז"ל נפלו במלחמת העצמאות). כשעזבה

הספינה את נמל ניו יורק בדרכה ל טאמפיקו, קיבל הקפטן הוראות מיוחדות, כיצד לתקשר דרך רשת הקשר גדעון (רשת רדיו חשאית לתקשורת בינלאומית עם נציגי עליה ב' ואוניות הנשק). לאחר שהתברר כי עדיין יש מקום למטען נוסף הועמסו חביות דלק למטוסים. מטען של סוכר כיסה את המטען האמיתי והסתיר את הנשק. בתחילת אוגוסט 1948, דורית עזבה את נמל טאמפיקו והחלה את מסעה הארוך לנמל תל-אביב. בלב ים, שונה שמה ל"פינזון" (Pinzon) כדי להטעות את הצי הבריטי מחשש שיפעלו ויאכפו את האמברגו של האו"ם.

שאל אביגור חשש שבשל הכיסוי התקשורתי הרחב לא זכתה האונייה יעשה הצי הבריטי מאמץ מיוחד ללכוד את הספינה. הוא שקל את האפשרות לשלוח אותה ליוגוסלביה ולחלק את המטען בין שלושה כלי שייט קטנים יותר. בכדי להוציא לפועל תוכנית היה צורך לקיים קשר רדיו שוטף עם דורית, אך הספינה שמרה על דממת רדיו מוחלטת. ב ראשון לספטמבר שידר שאול לכל תחנות הרדיו של ה"מוסד" כי הוא "מודאג מאוד לגבי גורלה של דורית". הוא הורה להם שאם יהיו בקשר עם הספינה, להפנות אותה להפליג ליוגוסלביה.

למרות החששות של שאול, הספינה הגיעה בשמיני לספטמבר 1948 לנמל תל-אביב. הגעתה חפפה את הפסקת האש השנייה שהוכרזה. התותחים המקסיקנים המיושנים נמסרו לצה"ל, שם קיבלו את השם "קוקאראצה" בשל המוצא שלהם. הם הוצאו מהר משרות לאחר שהתברר שאינם יעילים ואף מסוכנים לתפעול.

בחודשים נובמבר-דצמבר 1948, עדיין תחת פיקודו של הקפטן אדולף אוקו, דרומית (Kepalos) עשתה עוד שני סבבים של העלאת עולים מיוגוסלביה לישראל. סה"כ עלו 7737 עולים עם קפלוס לארץ ובכך תרמה את תרומתה במסגרת המאמץ הכללי של העלאת עולים בכדי שישרתו בצה"ל. בשנת 1949 סיימה דורית את משימותיה הצבאיות וחזרה להוביל מטענים אזרחיים. בשנת 1950 הוחלף הדגל הפנמי בדגל של ישראל ודורית הפכה להיות חלק מאוניות צים בצי הסוחר הישראלי. בשנת 1962 האוניה סיימה את תפקידה בצי הסוחר הישראלי ונמכרה לגרוטאות.

צבי לוקר

מה ניתן ללמוד מרשמיו של צנחן מזדמן?

מדובר בחוברת זעירה בת כמה עמודים שיצאה לאור בשנת 1946 בסדרת "רישומי-גולה" בספריית הפועלים, זמן קצר לאחר מלחמת העולם השנייה.

המחבר האנונימי היה אחד מ-34 בני הישוב העברי שהתנדבו לשליחות סודית, באזורים שבשליטת הגרמנים ועוזריהם, על מנת לחפש מגעים עם יהודים ואולי אף להצילם.

ככל שתוכנית כזו, שבוצעה במסגרת הצבא הבריטי, נראית כעת, בימינו, מופרכת או אפילו בלתי מציאותית, המעשה נעשה והיה נועז ומסוכן ביותר. די אם אזכיר שבעה מבין "צנחני היישוב" שלא חזרו ממשימתם.

קודם כל התרשמתי (עוד מבלי לדעת מיהו השליח) מגילוי הלב ומכנות דבריו. הוא מתחלק עם הקורא ואינו מסתיר את המתיחות והעצבנות מול חוסר היציבות, הדחיות ושינוי הפקודות, הלך וחזור. הוא לא נרתע לדווח על החרדות והפחד לקראת הצניחות, אך גם לא שמחתו לכשנודע לו שלא יהיה צורך לצנוח שכן המטוס עומד לנחות בשטח. בדיעבד התברר שמקום הנחיתה המתוכנן, כנראה, לא היה מואר ומסומן כראוי, או שהשדה היה בכלל תפוס על ידי הנאצים ולכן אבד תרמילו האישי, שהיה כנראה במטוס הראשון מהשניים ואבד או ניזוק מאש האויב, ואילו גיבורנו, שהיה במטוס השני, הצליח להימלט ולחזור לבסיסו באיטליה. כעבור עשרה ימים הוא יצא לדרך, שנית, לשדה תעופה מאולתר, במקום אחר, בטריטוריה ששחררה בידי הפרטיזנים היוגוסלבים, והוכן היטב למשימה. כאן החל מסע מפרך, ביחד עם הפרטיזנים, מסע שלווה בקרבות מרים.

על מטרת המסע שמע גיבורנו ממלווי הפרטיזנים:

מטרתו העיקרית של המסע היה להציל כ 3000 פרטיזנים פצועים ששהו באזור סלאבובניה וכל זה, כמובן, תוך זהירות לא לבוא, בזמן המסע, במגע עם הנאצים, שהיו כל הזמן בקרבת מקום. כמות הפצועים הגדולה העידה, כמובן, הקרבות הרבים והקשים בין הפרטיזנים לבין הנאצים ועוזריהם האוסטשה הקרואטים.

הפרטיזנים סיפרו על טיטו, וציירו אותו כמפקד אמיץ ואישיות כריזמטית. העיד על כך, במיוחד, בחור צעיר מבוסניה שהתחיל את שירותו בפרטיזנים בגיל 12 כ"קוריר" (נער שליח) ועתה היה לקצין המכונה "פרולטר".

רוב השיחות הוקדשו לתפקיד הקיומי המרכזי, דרכי הובלה והסתרת הפצועים. משימתם לא נשאה אופי רפואי ותפקידם היה לשנע את הפצועים בעזרת 39 עגלות רתומות לשוורים שעמדו לרשותם (מתוך 40 שהוזמנו).

והנה עוד מקרה עם "פרולטר". לפתע נכנס למפקדה אדם בבגדים אזרחיים, ניגש ישירות לצנחן שלנו, שהיה לבוש במדים בריטיים-פלסטינים, ושואל, "מדוע לא הפצצתם את הריכוז הנאצי בבילונר"? מסתבר שאיש זה היה בעצם סגן מפקד החזית הקרואטית, נציג אחת ה"חטיבות הפרולטריות" שהיו אליטה בשורות חילו של טיטו. למחרת כח פרטיזני חיסל את הריכוז הנאצי הזה.

ועוד סיפור של מעשה גבורה. הפצועים פוזרו ביער וקבלו הוראה לשמור על שקט מוחלט בכדי לא להתגלות. תינוק אחד החל לבכות ואי אפשר היה להשקיט אותו. אימו חנקה אותו במו ידיה כדי להציל את הקבוצה. פרטיזנית אחת הציעה את פרשנותה: "זה איום אבל היא תוכל ללדת שוב ואילו הנאצים היו רוצחים את כל הפצועים".

החוברת מספרת גם על אופן הצלתם של 3000 הפצועים. בעגלות הם הגיעו לעיירה בשם דארובר, שם היה שדה תעופה למטוסים בינוניים. על אף שהקרבות עדין נמשכו והלוחמה בחזית טרם הסתיימה, הצבא הסובייטי, לאחר ששחרר את בלגראד באוקטובר 1944, שלח שלושה מטוסים שהטיסו פעם אחר פעם את הפצועים לבתי חולים בבלגראד המשוחררת ובכך גילה הצבא האדום הבנה וברית אחים.

על המחבר:

שלום פינצי היה חבר קיבוץ גת. נולד בקרקא, בוסנה ב 12/03/1916. גדל בסרייבו שם היה בין ראשי קן "השומר הצעיר" שנחשב לאחד הקנים המעולים של התנועה. עלה ארצה בשנת 1939 והצטרף לקיבוץ גת. במלחמת העולם השנייה חבר, כאמור, לפרטיזנים ביוגוסלביה. בשנת 1951 נשלח לצרפת להכנת עולים ממרוקו. הוא הוצב במחנה העולים "לה רוש" וגם שם מילא את תפקידו בהצלחה רבה.

החייל ושליח הציבור האמיץ והאמין הזה נהרג באסון מגדל ב- 29/07/1954.

ברכות לבביות לחברתנו, הגב' אולגה ציגלר
לרגל חגיגת בר המצוה של הנכד, שי.
שירבו שמחותיך!
מאחלת משפחת התאחדות עולי יוגוסלביה לשעבר

פינת הנוסטלגיה.

מסיבת פורים בנובי סאד באמצע שנות השלושים של המאה הקודמת בתמונה, משמאל לימין, העלמות: ורה אפשטיין, ורה קלמן, חנה ליכטנר והאחיות וויס.

דבר ועדת התרבות.

חברים יקרים,

ראשית מברכים את כולכם בחג פסח שמח! ברכות מיוחדות לעולים החדשים, אשר הגיעו השנה ארצה וחוגגים לראשונה את הפסח בארץ.

מאז צאת הגיליון הקודם הגיעו ארצה 6 עולים חדשים, 5 מסרביה ואחת מקרואטיה. רובם מפוזרים במרכזי הקליטה: כרמיאל, אשקלון, אשדוד וירושלים. זוג עולים נוסף גר ברעננה בקליטה ישירה.

תודה לזוג אלה ואהרון כהן מכרמיאל, לרליה אקרפ מירושלים, לאחים גרדימיר וולדימיר מירוסלביץ מקרית און, לסניה מלשביץ מבאר שבע ולכל קרובי המשפחה והמכרים של העולים החדשים, אשר מושיטים יד תומכת ומקלים על העולים את הקליטה בארץ.

אנו ממשיכים לארגן פעילויות. עיקר מטרתנו היא מפגש בין חברי הקהילה (כמו שנאמר בשפתנו : "Da se družimo"). ברצוננו לכסות את כל האזורים בהם יש ריכוזי יוגוסלבים . עד עתה קיימנו פעילויות בתל-אביב וברושלים אך בכוונותינו לקיים מפגשים בחיפה, כרמיאל באזור הדרום ועוד.... מכיוון שמצבנו הכלכלי עדיין אינו מאפשר לשכור אולמות , אנו נאלצים לקיים את המפגשים במקומות אותם אנו מקבלים בחינם. (לכן אנו מוגבלים לעיתים בשעות הפעילות, אולם ללא מעלית וכו. ...) ברצוננו להודות למר משה טסטה מירושלים, למר איזי קבליו מחיפה ולמר אהרון כהן מכרמיאל, על העזרה הרבה באיתור מקומות המפגש.

תודה מקרב לב לד"ר אליעזר פאפו ולמר איויצה צרשנש, שהקדישו לנו מזמנם, העשירו אותנו בידיעותיהם בהרצאות מאוד מענינות וכל זאת ללא תמורה!

תכנית לפעילויות הקרובות :

- לקראת הפסח, ביום שני ה- 15.3.10 ערכנו תערוכה לאומנים עולים חדשים (תכשיטים, פסלים, בגדים, נגינה על פסנתר וכו.). התערוכה נערכה בירושלים ואת דבר קיומה פרסמנו ברבים.

- ביום חמישי ה- 1.4.10 נקיים טיול לחבל לכיש ואחר נדרים לנגב (בקור אצל הבדואים). את הטיול ידריך (בשפה העברית) מר עמירם דרמן .

- ביום רביעי ה- 14.4.10 אנו מוזמנים להרצאתו של מר אלי נאוטרה, אשר תתקיים ב"מכללה לתרבות יהודית" רח' מוריה 91 חיפה, בנושא: "התפרקותה של יוגוסלביה (נוסדה 1918 התפרקה 1991)" - Pogled na raspad bivse Jugoslavije

התכנסות וכיבוד קל ב- 18:30 תחילת ההרצאה בשעה 19:00.

- ביום שני ה- 3.5.10 תרצה ד"ר מרים ריינר ב"בית קהילות העולים" רח' יפו 36 ירושלים. נושא ההרצאה, "דמות האישה באומנות היהודית המודרנית" - ההרצאה בעברית. התכנסות וכיבוד קל בשעה 18:30 תחילת ההרצאה בשעה 19:00.

- ביום שלישי ה- 11.5.10 תנחה הגב' תמי עדן פגישה בנושא: "אימון בסינרגיה - מפגש עם עצמי". ההרצאה תתקיים בבית מפלגת העבודה, שד' הנשיא 104 חיפה, מול מלון נוף. התכנסות וכיבוד קל ב- 18:30 תחילת המפגש ב- 19:00 .

- ביום שישי ה- 28.5.10 נטייל רגלית בירושלים העתיקה יחד עם ד"ר אליעזר פפו

Vrijeme je da odeš u ir hakodeš ההדרכה בשפה הסרב-קרואטית. הרשמה לטיול עד ה- 20.5.10. נפגשים בשעה 10:30 ברחבה של שער יפו, סיום משוער בשעה 14:30 בשער יפו.

המעוניינים להצטרף לטיולים, מתבקשים להירשם אצל מירי דרמן : 050 3556842
או אצל לילי פפו : 050 3556841

אנו מבקשים מכל המעוניינים להצטרף לטיולים, להירשם בזמן בכדי לאפשר לנו להיערך כנדרש. הרשמה לאחר התאריך המבוקש אינה מאפשרת לנו לשקול נכונה את דבר קיום הטיול!
תודה לכל מי שעוזר, תורם מזמנו ולכל המברכים!
חג שמח!
משה בן - שחר יו"ר
מירי דרמן ולילי פפו ועדת עולים חדשים וועדת תרבות.

עצרת הזיכרון השנתית לשואה ולגבורה תיערך השנה ביום שני 12/04/2010
ביער יהודי יוגוסלביה בשורש. פרטים נוספים יפורסמו בנפרד.

כתובת ההתאחדות:
רחוב אלנבי 108 (מול הכניסה לבית הכנסת) ת.ד 2705 תל-אביב 61026. לתשומת לבכם,
מספרי הטלפון של ההתאחדות הוחלפו והם מעתה 050-3556841 ו- 050-3556842
כתובת הדו"אל Email: hitahdut@gmail.com